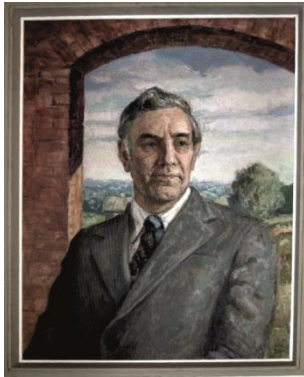

PROFESSOR JÜRI KUUM – 100

Avades tänapäevase Vikipeedia, leiame professor Jüri Kuuma kohta väga tagasihoidliku refereeringu. Tegelikult on ta Eesti suurmees lausa mitmeski mõttes – nii teadlase ja õppejõuna, kui ühiskonnategelase ning perekonnapeana.

Jüri Kuum sündis 16. mail 1922. aastal Viljandimaal Rulli talus, Suure-Jaani kihelkonnas, Sürgavere vallas, Tällevere külas. Koheselt, peale algkooli lõpetamist kavatses ta 14-aastaselt astuda Olustvere Kõrgemas Põllutöökooli, selleks oli ta tollal veel liiga noor. Pärast kaheaastast tööd isatalus sai ta unistus teoks. Pärast Olustveret jätkusid õpingud Tallinna tehnikumi maaparanduse- ja maamöödu osakonnas direktor Richard Tiitso juures. Tiitso näpunäidetel jäi ta eemale nii 1941. aasta sundmobilisatsioonist Venemaale kui ka "kauples" saksa sõjaväest välja peale Jüri veel mõned teisedki noored mehed. Pärast diplomi omandamist sai Jüri töökoha Maardus markšreiderina, siin aitas teda lell Aleksander Kuum. Jüri oli 1944–45 järjekordselt õnne Kuramaale kahurilihaks saatmisest, sest oli veel Maardus ja pärastpoole veel Viljandimaal turbainspektor. Mis parata, andis ju tollal sünniaasta templi otsaette.

Jüri Kuuma Tartu periood algas 1945. aastal õpingutega Tartu riikliku ülikooli põllumajandusteaduskonnas, jällegi R. Tiitso juures. Ülikoolikursuse läbis ta kiirkorras, sest juba kahe aastaga, s.t 1947. aastal oli ta noor õppejõud. Siinjuures ei jätnud juhust ta kasutamata, tehes noorele, Vastse-Kuustest pärit tudengineiu konkreetse ettepaneku. Ning 3. septembril 1948. oligi 19-aastase Elliga abielu sõlmitud. Mis sellest, et elu tuli alustada Rüütli ehk tollal 21. juuni tänava neljanda korruse ühisköögis kahe vene perekonnaga. Tänu õigele otsusele jätkus abikaasadena teineteise toetamine nii tööl, koduehitusel, laste kasvatuses kui seltsielus. Jüri töö jätkus 1951. aastal äsja asutatud maaparandusosakonna loomisel avatud Eesti põllumajanduse akadeemias (EPA). Seal alates järjest tõustes ametiredelil, millest aastatel 1971–92 oli tegev professorina.

Abikaasa Elli töötas Eesti Loomakasvatuse ja Veterinaaria Teadusliku Uurimise Instituudi söötmis- ja söödatehnoloogia osakonnas. Koos abikaasa Elliga algasid ühised huvid haritud põllumajandusteadlaste kaasahaaramiseks. Aktiivselt osaleti aastatel 1957–58 C. R. Jakobsoni talumuuseumi töö korraldamisel jt ettevõtmistes. Üheks isiklikuks suuremaks ettevõtmiseks oli koos isa, äia ja lellaga 1960. aastal valminud maja ehitamine Vikerkaare tänavale. Tagasilöögiks sai kollatõbi ja seetõttu pikemaajaline viibimine haiglas Lina tänaval. Samal ajal tulid Jüri Kuumal esimesed mõtted ka põllumajandusmuuseumist, kuid isa surm

1964. aastal, ema tulek Tartusse ja kohustused Rulli taluhoonete eest, lükkasid unistuse edasi. Olgu siinjuures allakirjutanu poolt lisatud, et mind köitis alati Kuumade elutoa seinal olnud õlimaal Rulli talust – eespool vanatüübilised mesitarud, taamal klassikaline taluhäärber. Hiljem olen külastanud seda ilusat talu juba tema tütre ja tubli väimehe, Kõvatoomase pidamise aegu.

Professor Kuuma isikupäraks oli peast kõnelemine, oma kirjalikke töid esitas ta väga põhjalikult. Tema 1965. aastal kaitstud kandidaadiväitekirj oli "Eesti kultuurrohumaa taimkate ja selle eri taimeliikide majanduslik väärtus". Näiteks oma doktoritööga "Maaparanduse osa Eesti põllumajanduse arengus ja selle mõju taimekasvatusele" läks ta ülimalt põhjalikuks, esitades selle kolmes osas, kuueköitelise kogumikuna, kokku 1088 leheküljel. Kaitses ta selle 26. veebruaril 1969. aastal, mille järel omistatigi professori kutse.

Jüri Kuuma isikupäraks oli tema ülimalt lai huvi ja tegutsemine Eesti põllumajandusajaloo valdkonnas. Nimelt kuulub temale idee Eesti põllumajandusmuuseumi loomisest Ülenurmele, mille teadusnõukogu esimees ja aseesimees oli ta alates 1968. aastast. Sellele järgnes C. R. Jakobsoni talumuuseumi teadusnõukogu esimehe, hiljem aseesimehe ülesanded 1977. aastast. Ta oli Eesti NSV teaduste akadeemia põllumajandusteaduste väitekirjade kaitsmise nõukogu liige 1970–76, EPA agronoomialaste väitekirjade kaitsmise nõukogu liige 1982–92, Eesti etnograafiamuuseumi teadusnõukogu liige 1968. aastast. Eesti aianduse- ja mesinduse seltsi presiidiumi liige ja Tartu osakonna esimees 1977. aastast oli ta suuresti tänu abikaasa Ellile. Professor Kuum on päris mitme põllumajandusala telefilmide autor või režissöör, mis vändati aastatel 1970–76. Nendel kujutati viljalõikust ja rehepeksu käsitsi kootidega kuni hobuse, aurukatla ja traktoriga ringiaetavateni välja. Samuti ka leivategemist ja koduõlle valmistamist. Palju tegi professor Kuum Aleksandrikooli, Kõo ja Olustvere põllutöökoolide ajaloo jäädvustamisel.

Ka 35 aastat tagasi uuemal, nn laulva revolutsiooni ajal, ei jäänud professor Kuum kõrvalseisjaks kui kutsusin teda ning mitmeid teisi vanemaid ja väärikaid õppejõude Tartu Eesti põllumeeste seltsi (TEPS) taasavamisele 12. märtsil 1988. aastal EPA aulasse. Meie taastatud seltsi akadeemilises toimikonnas oli Jüri üks aktiivsemaid taasärkavate talupidajate toetajaid. Aasta hiljem, 4. aprillil 1989 aastal, pidasime Tartu maavalitsuse saalis maha TEPS-i esimese konverentsi "Kellele kuulub maa Eestimaal?", kus Jüri Kuum esines teemal "Maareformist ja asundustalude rajamisest Eestis". Samal päeval taastati EPA aulakõrde akadeemiline põllumajanduse selts (APS), kus ka Kuum pealelõunal taasasutamiskoosolekust alates aktiivselt kaasa löi. Jüri Kuuma koostamisel ja kaasautorlusel ilmusid APS-i seni mahukamad teosed "Teadus Eesti põllumajanduse arenguloos I osa, kuni 1918. aastani", ilmus 1998. ja "II osa, 1918 kuni 1940" 2003. a. Kahjuks kolmas osa ei ole seni ilmale valgust näinud.

Kokkuvõtteks oli professor Jüri Kuum aastatel 1949–2007 avaldanud ligi 500 artiklit ja ta on lugenud erialaseid loenguid ligi kümnele tuhandele tudengile. Kümneid kordi suurem on tema üldrahvalik missioon ja üleriigiline auditoorium. Omaette suurim ajaloolis-poliitiline poolehoid oli professor Kuumal Jakobsoni suuna toetajana, kirjutades 2002. aastal isegi kirjandusteadlaste arvates ühe sellealase mahukaima raamatu "Carl Robert Jakobson – talurahva õpetaja ja põllumees". Lubatagu siinkohal ka ainuke väike kõrvalekalle professor Kuuma seisukohast, mida ma ühisel raamatu esitlemiskäigul Kurgjal temale ka isiklikult mainisin ja võrdselt pakkusin kõrvale Johann Voldemar Jannseni. Siinkohal ei oma tähtsust, et Jannseni esimeseks akadeemiliseks isaks oli kuulsa Palermo jutluse pidaja, Väandra pastori Carl Eduard Körberi Võnnu päritolu, kust ka allakirjutanu ja meie seltsi ajakirja peatoimetaja on pärit. Lihtsalt ajadistants võimaldab enamat kui meie esimese iseseisvuseaegne rahvuslik-romantiline meelsus.

Üks parimaid ja võimsamaid professor Jüri Kuuma kõnesid on säilinud Eesti raadio fonoteegis Kaljo Jaagura 14.08.1988 saatel „Tere hommikust, maarahvas“, kus Kuum ütles:

"Kõiki Kaarlimõisa, Kõo ja Olustvere koolide õpilasi, õpetajaid ja lõpetajaid on ühendanud ja saatnud nn Aleksandrikooli vaim, mis on pikkamisi kasvanud üle Olustvere vaimuks. See tunne mõjutab kõiki õppijaid, õpetajaid ja lõpetanuid. Sisendab kõikidesse püüet aidata kaasa kodumaa põllumajandusele ning sotsiaalsele ja kultuurilisele arengule. See on suur nõudlikkus enda ja teiste vastu, on üldine arusaamiste kogum, mis peegeldab siinset maad, loodust ja Eesti ühiskonda ning Olustvere kooliga seotud inimeste kohta nendes. See vaimus on kujunenud põhiliselt siinses kollektiivis salvestunud teadmistes ning väärtusnormides, stiihilise või teadliku omaksvõtmise läbi. Selle mõjul tunnevad kõik sõnad, et siinsete koolimajade seinte vahel peab sirguma, kasvama ja arenema omalaadne Eesti maad ja rahvast armastav Eesti tamm – Quercus Estonica. Selle vaimu on loonud siinsed

õpetajad, kuid selle tekkelugu on siiski palju laialdasem ja keerukam. See on sisuliselt ka üks osa põllumajanduskultuuri arenguloost, selle vaimu teket on põhjustanud omaaegne rahvuslik ärkamis-aeg, parimad haridusasutused, põllumeeste seltsid, meie põllumeeste esimene juht ja president Carl Robert Jakobson oma ideedega, siinsed õpetajad. See kõik on eriliselt seotud Sakalamaaga. Põllumeeste rahvusliku liikumise juured Viljandimaal ulatavad kaugesse minevikku, selle liikumise möödandik on nii võimas ja kangelaslik, et juubelpäevadel võime soovida – olgu tulevik ja olevik mineviku vääriiline."

Nimetatud saatel võtsid osa veel mitmed nimekad, nüüdseks manalateele läinud mehed nagu Jüri Liivak, Ilmar Jõesoo jt.

2001. aasta vabariigi aastapäeva eel annetas president Eesti põllumajandusülikooli emeriitprofessor Jüri Kuumale Valgetähe III klassi teenetemärgi.

Emeriitprofessor Jüri Kuum lahkus meie hulgast 30. juunil 2009. aastal ja puhkab väärika tammena oma esivanemate hauaplatsil Suure-Jaani kalmistul koos paljude meie Eestimaa kuulsuste seltsis.

Heldur Peterson

[Foto. Jüri Kuum. EPM TR 1770:2 K 76. Eesti Maaelumuuseumid SA, Eesti Põllumajandusmuuseum]

Kasutatud kirjandus

- Jaagura, K. 1988. Eesti Raadio fonoteek. Saade: Tere hommikust, maarahvas. 14.08.1988.
- Joandi, A. 2007. Emeriitprofessor tähistas juubelit. Sakala, 29. mai, lk 7.
- Karelson, M. 1997. Jüri Kuum – 75. Agraarteadus, nr 2, lk 196–197.
- Kuum, J. 1989. Maareformist ja asundustalude rajamisest Eestis. Vastutav toim. Ü. Oll, TEPS-i aastapäevakonverents "Kellele kuulub maa Eestimaa?", Tartu, lk 6–8.
- Peterson, H. 2012. Prof Jüri Kuum – 90. sünniaastapäev. Ettekanne Eesti põllumajandusmuuseumis, 24. mai 2012.